

Is de politie je vriend? (1978)

Sieth Delhaas

Weerwoord, oktober 1978

Inleiding

Op het inktzwarte raambiljet met witte letters: rechters, gevangenis, officier van justitie, advocaten, huis van bewaring, reklassering. Zo op het eerste gezicht een rijtje namen van mensen en instanties, die onze geordende samenleving bewaken, beschermen, zekerheid bieden en van kwade elementen zuiveren. Even er boven, je kijkt er eerst overheen: 'ieder die klachten heeft over'.

Een vraag om hulp, een beklag over onrecht of een botsing met het justitieel apparaat heeft al heel wat vaderlanders tot de ontdekking doen komen dat dit rijtje namen niet identiek is met het recht waar het voor zou moeten staan. Een klacht verzandt omdat er bijna nooit getuigen zijn van onheuse behandeling door de politie. Toch zijn er klachten. Vandaar dat eind augustus 1978 in Arnhem het justitieel klachtenburo zijn deuren heeft opengezet.

Advokatenkollektief

Het is niet het eerste in ons land. Andere grote steden zoals Groningen, Leeuwarden, Amsterdam, Den Haag, gingen voor terwijl Utrecht en Rotterdam aan de oprichting ervan werken. Harm Dost, die zelf naar aanleiding van zijn werk in het afkickcentrum in Arnhem (zie Weerwoord november 1976) herhaaldelijk onaangename ervaringen had met het optreden van de plaatselijke politie opperde plannen in de richting van een klachtenburo, maar ook het plaatselijk advokatenkollektief (een groep advocaten, die zich special bezig houdt met pro deo zaken en de laagst betaalde groepen) was al bezig plannen uit te werken.

Door het winkeltje-met-een-ouderwetse-bel van de Katholieke Werkende Jeugd aan de Hommelseweg nummer 6, vlak bij het NS-station Velperpoort langs drie steile, bruin-geverfde trappen omhoog, beland je in het éénkamerdomein van de vereniging. Nog vol bloemen van het openingsfeest, een getralied venster aan de achtergevel, dat puur toeval blijkt.

Wim Blacquièrè, student aan de plaatselijke Sociale Akademie is er zijn stageperiode begonnen. Iedere middag zal hij er zijn.

Nu nog druk met het uitwerken van plannen, maar toch, na drie dagen al met 7 klachten-in-portefeuille. Harm Dost is er als vertegenwoordiger van de andere 10 vrijwilligers. Als opening van ons gesprek vertellen ze van de wrange mop, dat ze drie dagen lang met een subsidietoezegging van f 9.000 op zak liepen, die ze, hiep-hiep- hoera, op de openingsdag per brief kregen. Maar alle openingsdrukke achter zich hebbend, en de brief, nu eens rustig herlezend, bleek het adres wel te zijn Hommelseweg 6, maar de geadresseerde was de buurman KWJÛ!

Vandaar dat Harm vlug het nog onbeschreven giroboek aansleept om mij het nummer te laten noteren voor eventuele steunpilaren. 'Ja, een vereniging hebben we er van gemaakt. Maar alleen actieve vrijwilligers, dus die mee willen draaien in het dienstrooster en de wekelijkse vergadering op dinsdagavond willen bijwonen kunnen lid worden. Andere belangstellenden mogen hier komen kijken, vragen hoe het gaat en ons eventueel financieel steunen. De vrijwilligers zijn afgekomen op een brief die gestuurd is aan allerlei jongerenorganisaties, politieke partijen, reklassering e.d. De respons was bedroevend: PSP, Anonieme Alkoholisten en de Coornhert Liga reageerden. Anders was het bij de opening toen wel veel officiële instanties hun 'gezicht' lieten zien. Burgemeester Roeien vertelde zelfs aan een verslaggever van een plaatselijke krant, dat hij wel blij was met het justitieel klachtenburo, want het politieapparaat was vaak ondoorzichtig. Alleen in Arnhem zijn vorig jaar 7 agenten disciplinair bestraft.

En Harm voegt eraan toe: 'Ik ken een jongen die over de politie een klacht indiende bij de officier van justitie, maar zijn antwoord was, dat 'niet is gebleken dat de politie onrechtmatig heeft gehandeld'.

In aanraking komen met de politie, al dan niet door eigen schuld, brengt vaak zo'n schrik, om niet te zeggen paniek mee, dat jongeren zich overdonderd voelen, ouders of 'de school' tot iedere schikking-in-der-minne bereid zijn, om de schande maar zo snel mogelijk achter zich te hebben. Kritisch letten op of misschien ook de politie bij zijn optreden een steek laat vallen, is er meestal niet bij.

Voel je je benadeeld of zelfs bedreigd omdat de politie tijdens het eerste verhoor niet zo zachtzinnig of beleefd was, dan word je verhaal thuis of in de vriendenkring afgedaan met het misschien niet uitgesproken, dan toch wel gedachte: hij/zij zal er best wat meer van weten.

Gerard: 'Als je bij de politie een klacht indient omdat je door diezelfde politie niet goed behandeld meent te zijn, dan is daarop geen enkele controle mogelijk door de burger. Wij willen zo veel mogelijk controle zien te krijgen op het behandelen van een klacht'.

Harm: 'We weten niet of klachten nu weinig voorkomen of vaak. Mensen dienen geen klacht in omdat het toch niet helpt. Zijn er groepen, die anders behandeld worden door de politie? We willen nu, behalve de mensen helpen, ook cijfermateriaal in handen krijgen over de hoeveelheid klachten die er zijn tegen het justitie apparaat.'

Denk je dat de mensen wel bij jullie zullen komen als ze weten, dat je hen toch niet direkt kunt helpen, alleen maar met de wetenschap, dat ze weer één klacht aan de lijst toevoegen?

Gerard: 'Dat hopen we wel. Het feit, dat we nu na drie dagen al 7 bezoeken hebben gehad, vind ik erg hoopgevend. En ik vond het opvallend, dat de leeftijd van de klagers nogal hoog lag. Kijk, het moet allemaal nog uitgebouwd worden. De vrijwilligers hebben al scholing gehad en we gaan daar mee door, zodat we zelf op veel voorkomende gevallen wat meer kijk krijgen. Voorlopig hebben we nog een 'hotline' met het advocatenkollektief om direkt advies in te winnen als er spreekuur is. Verder is er een adviesraad, gevormd door advocaten, reklasseringsmensen en cliënten, zodat we op een zo breed mogelijk terrein te rade kunnen gaan. Van de andere kant hopen we dat ook anderen, zoals ziekenhuizen en psychiaters klachten aan ons doorspelen. We hebben een paar avonden gehouden voor instanties, waarmee we in de toekomst te maken zullen krijgen en die hebben erg goed gereageerd.

Is er van andere plaatsen al cijfermateriaal bekend over het aantal klachten?

Harm: 'Cijfers zijn nog niet te geven. De meeste buro's zijn pas in 1977 gestart. Ik weet wel, dat er in Groningen door een student van de sociale academie een skriptie is gemaakt over dat buro, maar het draait nog te kort. Ik weet uit verhalen hier uit Arnhem wel, dat er nogal eens klachten komen over het binnendringen van politie als kamerbewoners afwezig zijn. Ze zeggen dan tegen de huisbaas 'mogen we even daar binnen kijken'. Die man laat ze binnen, terwijl ze niet eens een huiszoekingsbevel op zak hebben'.

Ben je een verdachte figuur voor de politie en word je door hun vragen steeds lastig gevallen wat moet je dan doen?

Een voorbeeld doet zich die middag nog voor als Kicker, één van de vrouwelijke vrijwilligers binnenkomt.

Ze vertelt: 'Er kwam vanmiddag een scholier bij me aan de deur om te vragen of hij een klacht in kon dienen over de politie. Hij had het raambiljet gezien. Ik heb hem hierheen gestuurd. Hij woont in Velp in een villa tegenover het politieburo. Hij sleutelt veel aan z'n brommer en heeft er steeds nieuwe dingen op. Nu denkt de politie dat dat gestolen spullen zijn en komt nu wekelijks bij hem aan de deur om hem wat vragen te stellen. Z'n ouders zien dat niet zitten en nu wil hij een klacht indienen.'

Gerard: 'We hopen, dat het feit, dat de mensen bij ons terecht kunnen een steuntje in de rug is, dat ze kritischer gaan kijken of ze wel juist behandeld worden. Laatst was er een jongen, die alles had bekend tegen de politie wat hij had gedaan, maar die later de vraag aan ons kwam voorleggen of het wel juist was wat er gebeurd was.'

Harm: 'Het komt nogal eens voor, dat de politie een klager aanpraat om het maar in der minne te schikken en dan kan het wel eens voorkomen, dat wij juist het advies geven om dat maar niet te doen. Ik verwacht niet, dat wij zoveel invloed zullen kunnen uitoefenen op de afwikkeling van klachten, maar dat we straks wel zullen kunnen aantonen, dat het klachtrecht niet funktioneert. En op wat voor manier dat verholpen zal kunnen worden.'

Voorkomen

Dat heel veel klachten en onaangename ervaringen zouden kunnen worden voorkomen als je weet wat je zelf moet spreken en zwijgen als je met de politie in aanraking komt, wat ook dan je rechten nog zijn en wat de politie wel en niet mag; is duidelijk.

Met die wetenschap in het achterhoofd gaan de vrijwilligers aan het werk om propaganda te maken op scholen en vormingscentra en ze hopen, dat ze dan uitgenodigd zullen worden om

daar wat te vertellen. Datzelfde geldt natuurlijk net zo goed voor jongerenklubs en -sociëteiten.

‘We hopen’, licht Gerard toe, ‘dat het dan maar niet zo een op zich zelf staand verhaal wordt, maar dat het in een lesprogramma wordt opgenomen. Aan een eenmalig verhaal hecht ik niet veel waarde, omdat de jongeren het dan toch gauw vergeten. We hopen er wat van op papier te zetten en we hebben twee goede boekjes, die iedereen zelf kan aanschaffen.

Beperken jullie activiteiten zich tot deze stad?

Gerard: ‘Nee hoor. Het buro is duidelijk opgezet voor de hele regio. En we proberen ook in andere plaatsen publiciteit te krijgen en dan natuurlijk uitnodigingen.

Juist in kleinere plaatsen wil het nogal eens voorkomen, dat plaatselijke pers, gemeentelijke overheid en politie in het komplot zitten om aan allerlei zaakjes, die ze liever stil houden omdat het aanzien van het dorp erdoor geschaad zou kunnen worden, geen publiciteit te geven. Juist in kleinere dorpsamenlevingen is in-aanraking-komen-met-de-politie een groter en sneller bekend schandaal dan in een stad.’

Harm: ‘De politie maakt konstant misbruik van het gebrek aan kennis van de arrestant. Hij wordt konstant in verwarring gebracht over wat zijn rechten zijn. Een arrestant is bijvoorbeeld niet verplicht om te antwoorden. Zeg je dus ook niets, dan krijg je te horen “maak het nou niet zo moeilijk, als je niets zegt houden wij je langer vast”. Het zou heel nuttig zijn als iedereen wist hoe hij zich op dat moment te weer kan stellen. Bij elk verhoor kun je een advocaat vragen, maar daar komt zeker de eerste zes uur niets van terecht’.

Je zou dus kunnen stellen, dat de politie in dit geval zélf in overtreding is?

Harm: ‘De hele eerste kennismaking met de politie gebeurt in het schemerduister.’

Aan buitenlanders is ook gedacht. Er zijn plakkatens in het Turks gedrukt.

Gerard: ‘De politie adverteert ermee dat hij je beste vriend is, maar dat blijkt in de praktijk niet altijd waar. Er zijn hele groepen doodsbenuwd geworden voor mensen in een uniform. Die vertrouwen ze gewoon niet meer. Je hoeft niet elke politie te wantrouwen en niet elke, politie is je vijand. Maar het komt té vaak voor, dat mensen onprettige ervaringen hebben met de politie’.

Jullie zeggen niet: de politie deugt niet?

Harm: ‘Dat mag je niet zeggen. Maar we hebben een aantal mensen op ons buro, die zelf nare ervaringen hebben’.

Loop je dan niet het gevaar, dat je bij klachten van mensen al bevooroordeeld en onkritisch gaat luisteren?

Harm: ‘Dat geloof ik eigenlijk niet. Iemand, die met een verhaal komt over de politie wordt wel degelijk kritisch aangehoord. Wij zullen moeten kijken of de politie zelf een wet heeft overtreden of een zaak onjuist heeft geïnterpreteerd’.

Ook al het kan justitieelburo niet direkt helpen, mensen kunnen er wel gratis hun verhaal kwijt, eventueel kan er doorverwezen worden naar mensen of instanties die wél kunnen helpen. Als er een klacht is tegen het justitieel apparaat dan wordt deze nu niet meer alleen maar in de doofpot gestopt, maar krijgt altijd een plaats op de lijst bij de andere klachten.

En hoe reageert de politie zelf!

Kicker, juist terug van het hoofdburo om aangifte te doen van de diefstal van haar fietsbel:
'Ons raambiljet hing er. Naast de lift. Valt mee hè?'

*Giro Arnhem 3978794. Telefoon: 085-423518. Hommelseweg 6, Arnhem. Spreekuur:
17.00-19.00 uur, maandag t/m vrijdag.*